

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 7.

ZATERDAG 13 FEBRUARI 1915.

Foto C. Steenbergh.

SNEEUWGEZICHT IN HET DUINLUSTPARK TE SANDPOORT.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

SNEEUWGEZICHT IN HET DUINLUSTPARK TE SANDPOORT, ILL. BLZ. 73
 VADERTJE LANGBEEN, DOOR JEAN WEBSTER (7). " 74
 HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND, DOOR DR. C. F. X. SMITS, GEÏLLUSTREERD BLZ. 76-79
 BUITEN, (VERVOLG), DOOR JOH. W. BROEDELET BLZ. 77
 DE REINIGINGSDIENST IN HET AQUARIUM, DOOR L. F. H. REIDANS, (GEDICHT), DOOR JOANNES REDDINGIUS. " 79
 DE KUIKENDIEF, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLLUSTR. BLZ. 80-81
 DE BEWONERS VAN DE CAMPAGNA ROMANA EN DE SCHOLEN VOOR HET LANDVOLK, DOOR M. W., GEÏLLUSTR. BLZ. 82-83
 SEPIA, DOOR J. DAALDER Dz. BLZ. 84
 DE AMSTERDAMSCH POORT TE NAARDEN. ILLUSTRATIE. " 84

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

VADERTJE LANGBEEN.

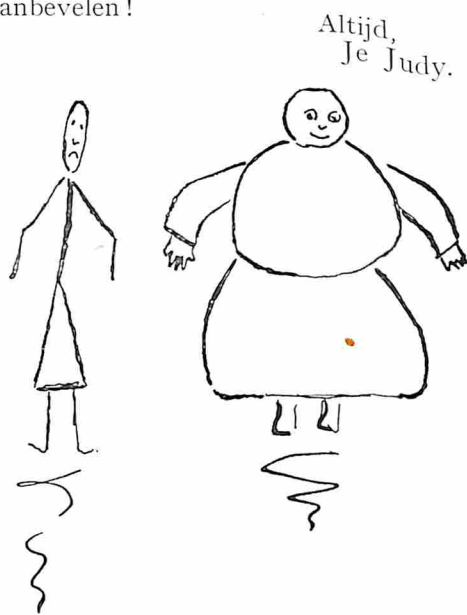
door JEAN WEBSTER.

(7) *(Geautoriseerde vertaling uit het Engelsch).*

15 September.

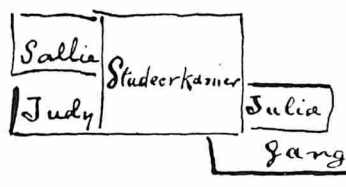
LIEVE, oude Lieweling,
Ik ben gisteren op de groote weegschaal op de korenzolder gewogen. Denk eens aan, Judy is 9 pond aangekomen. Laat ik je Lock Willow als een uitstekend herstellingsoord aanbevelen!

Lieve Vadertje Langbeen.
Stel je eens voor, ik ben een tweede jaars studente! Ik kwam hier gisteravond aan, wel een beetje verdrietig, dat ik van de lieve luidjes op Lock Willow weg moest, maar toch blij, dat ik alle meisjes hier weer terug zou zien. Want het is erg prettig, weer naar een bekende omgeving terug te keeren. Ik ga me hier zoo echt thuis voelen, over het algemeen voel ik me nu in de wereld thuis, net of ik er werkelijk ook in hoor en er niet maar bij ongeluk tusschen ben gekomen.

Ik geloof, dat je eigenlijk heelemaal niet begrijpt, wat ik daarmee zeggen wil. Zoo'n gewichtig persoon als een regent kan ook moeilijk het gevoelsleven van een niets betekenend persoontje als een vondeling begrijpen.

Maar luister nu eens even, mijn oude lieweling. Weet je met wie ik samen woon? Met Sallie McBride en Julia Rutledge Pendleton. Werkelijk waar! We hebben samen een studeerkamer en drie kleine slaapkamertjes. — Voilà!

Sallie en ik vormden dit voorjaar het plan, samen te gaan hui-zen en Julia wil met alle geweld weer bij Sallie wonen. Waardie twee hebben geen om weet ik niet, want eenmaal van natuur

snars gemeen. Maar de Pendletons zijn nu erg conservatief en te laksch om van gedachten te veranderen.

In elk geval zitten we hier nu bij elkaar. Denk eens aan: Jerusha Abbott uit het John Grier Home woont samen met een Pendleton! Het is hier toch een democratisch land.

Sallie is candidaat gesteld voor het Klasse-Presidentschap en als ik het niet heelemaal mis heb, zal ze het worden ook! Er heerscht hier toch zoo'n intrigeer-atmosfeer. Je moest eens weten wat een politieke vrouwen eenmaal onze rechten krijgen, zullen manneke, als wij vrouwen eenmaal onze rechten te houden! de mannen al hun tijd noodig hebben om de hunne te houden! Komende Zaterdag is onze verkiezingsdag en 's avonds zullen we een fakkeloptocht houden, onverschillig wie of er wint.

Ik ben nu bezig scheikunde te leeren, een onmogelijke studie! Ik had nog nooit over zoo iets gehoord. Op het oogenblik hebben we het over Moleculen en Atomen, maar de volgende maand zal ik je daar wel meer over kunnen vertellen.

Ik krijg nu ook les in de filosofie. En in de Algemeene Geschiedenis. En we behandelen de tooneelstukken van Shakespeare. En ik heb les in Fransch.

Als dit nog lang zoo doorgaat, zal ik tenslotte nog heelemaal beschaafd worden.

Ik had veel liever les in Staathuishoudkunde dan in Fransch gehad, maar ik dorst het niet te zeggen, want ik was bang, dat de Prof me zou laten zakken als ik geen Fransch koos. Ik kwam er voor Fransch net eventjes door met het Juni-examen. Maar ik geloof ook niet, dat de lessen op de Middelbare School veel waard waren.

Een meisje in onze klas babbelt net zoo vlug in het Fransch als in het Engelsch. Als klein kind stak ze met haar ouders naar Frankrijk over en ze heeft daar drie jaar in een kloosterschool geleefd. Je kunt je denken hoeveel knapper ze is dan de rest. Alle onregelmatige werkwoorden heeft ze onder den duim! Ik wou, dat mijn ouders me ook in een klooster hadden gestopt, toen ik klein was, inplaats van in een vondelingengesticht. Of neen, toch nog prettiger jou te hebben dan goed Fransch te spreken.

Dag Vadertje, ik moet nu even naar Harriet Martin om me een paar scheikunde-dingen te laten uitleggen. En dan moeten we nog eens de a.s. verkiezingen bespreken.

Je politieke
J. Abbott.

17 October.

Lieve Vadertje Langbeen,

Wanneer het heele zwembassin met citroenvla gevuld zou zijn, zou dan iemand, die zwemmen kan, zich boven de vla kunnen houden of zou hij zinken?

Wij hadden vanavond aan tafel citroenvla als dessert en kwamen er zoo over te spreken. Wel een half uur lang hebben we er hevige gedebatteerd en nog is het niet beslist. Sallie beweert, dat ze heel vast gelooft, dat je er doorheen zou kunnen zwemmen en ik ben er vast van overtuigd, dat zelfs de beste zwemster zou zinken als een baksteen. Zou het niet grappig zijn zoo in de citroenvla onder te gaan?

Nog twee andere kwesties werden aan tafel besproken.

A. Hoe moeten de kamers in een achthoekig huis gebouwd zijn? Sommige meisjes beweerden, dat ze vierkant moeten zijn maar ik geloof, dat ze den vorm van een stuk punttaart zullen hebben. Geloof je ook niet?

B. Neem eens voor een oogenblik aan, dat er een groote ruimte van spiegelglas is en iemand daar middenin zit. Tot hoever zal dan het gezicht weerspiegeld worden en waar zal het glas beginnen den rug te weerkaatsen?

Hoe meer je er over nadenkt, des te minder weet je het.

Nu zie je eens, wat een diepzinnige onderwerpen er bij ons bij het eten behandeld worden en dan zeggen ze nog: als de katjes muizen, mauwen ze niet.

Heb ik je al over de verkiezingen gesproken? Het is al drie weken geleden, maar we hebben hier zooveel te doen, dat het wel een eeuw geleden schijnt. Sallie werd gekozen en we hadden een fakkeloptocht met transparanten, waarop „Mc BRIDE, LANG ZAL ZE LEVEN!” geschilderd stond. En dan nog een muziekcorps, dat uit 14 muzikanten bestond, waarvan drie mondharmonica's bespeelden en elf ketelmuziek gaven.

Wij zijn nu heel gewichtige personages in No. „258”. Een groot deel van Sallies glorie straalt ook op Julia's onwaardig hoofd en het mijne: het is een heele eer met de Presidentesamentewonen! Bonne nuit, cher ami. Acceptezmescompliments. Très respectueux

Je suis
Votre Judy.

Lieve beste Vadertje Langbeen,
Met korfbal hebben we het gisteren van de Groentjes gewonnen. Natuurlijk vonden we het éénig, maar het zou toch nog heel wat leuker geweest zijn, wanneer het de juniöres (derde jaars studenten) geweest waren. Ik zou 't er dan heusch voor over hebben gehad, heelemaal bont en blauw te zijn en een week met koude compressen in bed te moeten liggen.

Sallie heeft me uitgenoodigd in de Kerstvacantie bij haar familie te komen logeeren. Ze komt uit Worcester in Massachusetts. Is het niet schattig van haar? Ik ben nog nooit in mijn heele leven in een echte familie geweest, behalve in Lock Willow maar de Semples zijn beiden oud en dat noem ik ook eigenlijk geen familie. Maar bij de McBrides zijn er nog meer kinderen (wel twee of drie) en een moeder en een vader en een grootmoeder en een Angora kat. Het is een *echte* familie. Je koffer te pakken en op reis te gaan is veel leuker dan hier te blijven. O, ik vind het toch zoo zalig om er heen te gaan!

7 uur! Ik moet naar de repetitie. We studeeren een comédie in. Ik ben een prins met een fluweelen mantel en blonde krullen. Eenig leuk, hè?

Dag!
Je J. A.

Zaterdag.

Wil je niet eens weten hoe ik er uitzie? Hier heb je een kiek van ons drietjes, die Leonora Fenton genomen heeft.

Dat meisje in het wit, dat lacht, is Sallie en de lange met haar neus in de lucht, is Julia en dat kleintje met hangend haar is Judy. Ze ziet er in werkelijkheid beter uit maar de zon scheen net in haar gezicht.

„Stone Gate”.
Worcester, Mass.
31 December.

Liefste Vadertje Langbeen,

Ik had je eigenlijk al lang willen schrijven en je voor je chèque met Kerstmis bedanken, maar het gaat hier in huis zoo druk toe, dat ik nauwelijks een paar minuten kan vinden om een beetje met je te babbelen.

Ik heb een nieuwe japon gekocht. Eigenlijk had ik hem niet bepaald nodig, maar ik wou hem zoo dolgraag hebben. Dit jaar kreeg ik mijn Kerstcadeau van mijn ouden vriend, Vadertje Langbeen. Mijn familie stuurde me niets, alleen maar een lieven brief.

Mijn vacantie is gewoonweg heerlijk hier bij Sallies familie. Ze wonen in een groot, ouderwetsch bakstenen huis met wit gekalkten gevel. Het ziet er net zoo uit als het huis, waarnaar ik altijd tuurde, toen ik nog in het John Grier Home was en ik verlangde er toen altijd zoo naar, om te weten hoe het er wel van binnen zou uitzien. Ik had nooit gedacht, dat ik het ooit te weten zou komen — en nu leef ik al een paar weken in zoo'n huis!

Alles is hier gezellig en huiselijk en smaakvol. Ik loop soms alle kamers achter elkaar door en geniet.

Het is het mooiste huis, dat je je voor kinderen denken kunt. Er zijn heerlijke donkere hoekjes en gaatjes, waar je prachtig verstoppertje kunt spelen en er is een groote zolder om op regenachtige dagen pret te maken en heerlijke gladde trapleuningen met een knop aan het ondereind. En dan is er een groote, zonnige keuken met een aardige, dikke keukenmeid, die hier al dertien jaar dient en altijd een stukje deeg voor de kinderen bewaart wanneer ze bakt. Hè, Vadertje, ik verlang er soms vreeselijk naar, om heel klein te zijn en dan hier op te groeien.

En dan de familie! Ik had nooit gedroomd, dat die zoo lief kon zijn. Sallie heeft een vader en een moeder en een grootmoeder en een schat van een zusje van drie jaar met allemaal kleine, blonde krulletjes en een broer van een jaar of 14, die altijd vergeet zijn voeten te vegen en een groote, knappe broer, die Jimmie heet en al Junior op het Princeton College is.

Wij hebben altijd pret aan tafel. Iedereen lacht en praat en maakt gekheid en we hoeven gelukkig niet vóór het eten te bidden. Dat vind ik toch zoo'n verlichting, dat je hier niet voor iederen hap eten hoeft te danken. (Je vindt misschien, dat ik een godslasteraarster ben, maar jij zou dat ook worden, wanneer je, net zooals ik, zooveel gedwongen gebeden had moeten opzeggen).

We hebben al zoo'n macht dingen gedaan! Ik weet heusch niet waar ik mee zal beginnen. Mijnheer McBride heeft een fabriek en op Kerstmis hebben we een groote boom voor de arbeiderskinderen versierd. Hij stond in een groote zaal van het pakhuis, dat voor dien dag heelemaal met hulst en mistletoe was versierd. Jimmie McBride was als St. Nicolaas verkleed en Sallie en ik hielpen hem om de pakjes uit te deelen.

O lieve deugd, wat was dat eenig! Ik voelde me dien avond welwillend als een regent van het John Grier Home. Een allerliefst klein jongetje heb ik gekust, maar ik geloof, dat ik ze geen van allen op hun hoofd heb getikt.

En twee dagen na Kerstmis hebben we hier in huis een bal gehad, *ter ere van mij!*

Het was het eerste, echte bal, dat ik ooit heb bijgewoond — die op College tellen niet mee want daar dansten we alleen onder elkaar. Ik droeg een nieuwe witte avondjapon (jouw kerstcadeau, dank je nog hartelijk) en lange, witte handschoenen en wit satijnen schoentjes. Het eenige, wat me speet, was, dat Juffrouw Lippett me niet zien kon, toen ik den cotillon met Jimmy danste. Spreek

er haar alsjeblijft over den eersten den besten keer, dat je weer naar het John Grier Home gaat.

Als altijd,
Je Judy Abbott.

P.S. Zou je het heel, heel erg vinden, mijn liefste lieveling, wanneer ik geen Groote Schrijfster werd, maar alleen een heel gewoon meisje bleef?

6.30 Zaterdag.

Liefste Vadertje,

We waren eigenlijk vandaag van plan naar stad te gaan, maar we hadden niet met het weer rekening gehouden: het stortregent nu. Ik houd van den winter wanneer hij ook werkelijk winter is met sneeuw en ijs, maar niet wanneer het regent. Julia's model-oom kwam haar vanmiddag opzoeken. Hij bracht vijf pond bonbons mee!! Je ziet, er is ook wel eens een voordeeltje aan verbonden, om met Julia samen te wonen. Ons gebabbel

ons te drinwas vreesvoor ons, om lof te krijgen. heel moeilijk om grootvader bij ons hebben en een oom — weer een graadje erger.

neven zijn heelemaal contrabande! Julia moest voor een notaris den eed afleggen, dat hij werkelijk haar oom was en toen heeft een klerk daarvan dadelijk een certificaat opgemaakt. (Weet ik niet een heeleboel van rechtsgeleerdheid af?) En dan betwijfel ik nog hard of we Oom Jervie wel bij ons hadden mogen houden, als die lieve menschen gezien hadden, hoe jong en knap hij er uitziet.

Lieve deugd, wat regent het! Als we vanavond naar de kapel willen, zullen we er heen moeten zwemmen!

Dag Lieveling, Je Judy.

20 Januari.

Mijn lieve oude Vadertje Langbeen,

Heb je nooit over een allerdoddigste kleine baby hooren spreken, die door slechte menschen uit zijn wiegje werd geroofd?

Ik zou zoo graag dat arme kind geweest zijn. Wanneer we in boeken leefden, zou dat het dénouement geweest zijn.

Het is heusch heel vreemd wanneer je zelf niet eens weet, wat je eigenlijk bent — echt opwindend en romantisch! Daar zijn zoo veel mogelijkheden. Misschien ben ik wel geen Amerikaansche — een heeleboel zijn het niet. Ik kan wel van de oude Romeinen afstammen of van de Vikingers of het kind zijn van een Russischen banneling en dus eigenlijk in Siberië thuis hooren. Of misschien ben ik wel een Zigeunersmeisje — ja, dat geloof ik eigenlijk nog het meest. Ik heb een zwerfversnatuur, hoewel ik nog niet veel kans heb gehad, om die te ontwikkelen.

Ken je de schandvlek in mijn leven? Weet je, dat ik eens stilletjes ben weggelopen omdat ik gestraft was voor het snoepen van koekjes? Het staat in het groote boek beschreven en elke regent kan het lezen. Maar nu in ernst. — Wat kun je anders verwachten van zoo'n kind? Wanneer jij een hongerig kind van 9 jaar in de provisiekamer messen laat slijpen met een schaal koekjes vlak naast haar en je gaat weg en laat haar alleen. En je komt dan plotseling weer binnenstormen, zou jij dan ook niet verwachten, dat ze een paar kruimeltjes aan haar mond heeft? En wanneer je haar dan door elkaar rammelt en om haar ooren slaat en haar commandeert van tafel op te staan wanneer de pudding binnengebracht wordt en je vertelt dan aan alle kinderen, dat dat gebeurt omdat zij een dievegge is — zou jij het dan niet ook heel begrijpelijk vinden, dat ze stilletjes wegloopt?

Ik heb alleen maar vier mijlen geloopt. Toen hebben ze me achterhaald en weer teruggebracht. En een week lang werd ik toen elken dag aan een paal in den tuin vastgebonden, terwijl de anderen mochten spelen.

O, lieve deugd, daar heb je de bel van de kapel al! En na den dienst moet ik naar een bestuursvergadering. Het spijt me heusch, want ik was net van plan je vanavond een echt gezelligen brief te schrijven.

Auf Wiedersehen,
Cher oude vriend.
Pax Tibi!
Judy.

P.S. Iets weet ik toch heel beslist: *ik kom niet uit China!*
(Wordt vervolgd).

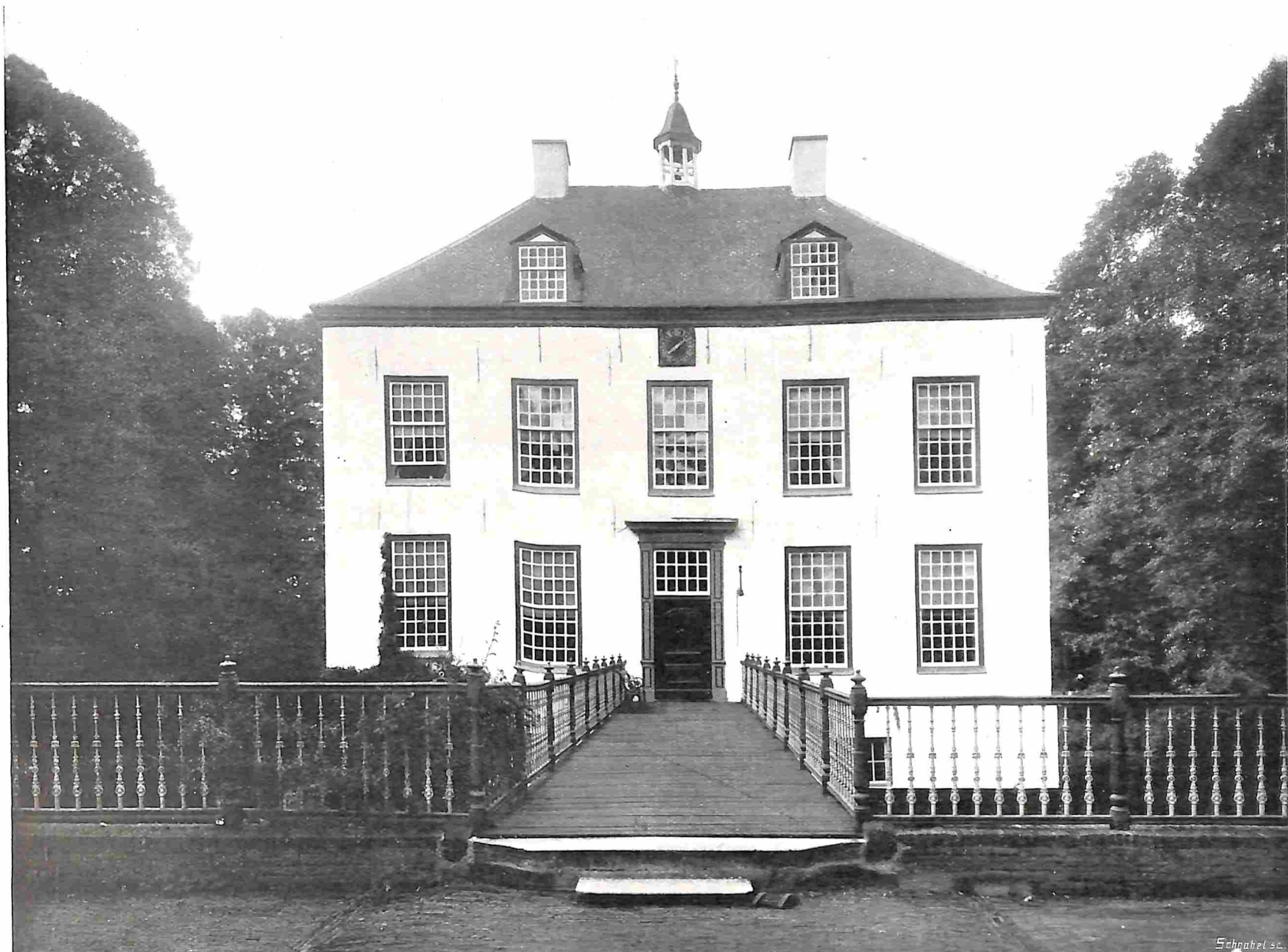

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND. VOORZIJDJE.

HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND.

VAN twee wegen, van welke de eene naar Udenhout en de andere naar Tilburg leidt, heeft de bezoeker een overheerlijk uitzicht op de groep monumenten, die zijn oog in deze gemeente boeit. Vooreerst is het de laat-gothieke kerk, die op 't eind der XIVe eeuw begonnen en in de XVe voltooid, den voornaamsten indruk maakt. Met haar prachtvollen toren en haar afwisselend dak, door een geveltorentje bekroond, behoort zij tot de meest merkwaardige kerken van Brabant, zoowel om haar bouwtrant als om hare eenheid van stijl. Vermelden wij terloops, dat in hare schatkamer een laat-gothische monstrans aanwezig is, die door haar zeldzaam fraai graveerwerk op den achthoekigen, gepunten voet, waarlijk het pronkstuk van Loon-op-Zand mag genoemd worden.

Erg zonderling wordt men getroffen door den aanblik van een onafgewerkten, modernen kasteelrump in de onmiddellijke nabijheid der kerk. Dat kasteelfragment gaan wij zwijgend en schouderophalend voorbij. In de volkstaal heet dat kasteel „de Turksche burcht”.

And last not least: aan de overzijde van den weg het kasteel van Loon-op-Zand. De afbeelding hierboven geeft ons de voorzijde ervan te zien, terwijl die onder op blz. 79 het huis van terzijde vertoont en den lezer een juisten blik geeft op de geweldige groote gracht en de lengte der voetbrug.

Op den weg van Loon-op-Zand naar Tilburg vertoont zich het kasteel, zooals het op bladz. 78 te zien is. In zijne overvloedige houtwasomlijsting, die prachtige schaduwpartijen scheidt, komt de helder witte schoonheid van het slot wondervol tot haar recht en spiegelt het zich als een drijvende zwaan in de strakke vijvervlakte.

Hoe schilderachtig en romantisch schoon is de aanblik van het terras, waar duifjes droomen op de borstwering, waar de menagerie en de stalling overlommerd staan in de voorname rust van een zeldzaam weelderig bosch. In dien prachtige voorhof slaan wij rustig de geschiedboeken na en zien dan, dat 't oude, heuvelachtige *Venloen* of *Loen* zijn opkomst dankt aan de veengronden, die in 't laatst der XIVe eeuw reeds door een kanaal met Den Bosch in verbinding stonden. De geweldige S. Elisabethsvloed, dien wij reeds bij de beschrijving van Zuidewijn vermeld hebben, heeft 't kanaal van Loon verwoest en met drijfzand overheueveld.

Als de kasteelheer ons nu een bezoek aan den keuken en de kelders veroorlooft, dan krijgen wij aanstonds den indruk van een ouderen, een veel vroegeren kasteelbouw, dan die thans zich in een wit gewaad heeft gestoken. Deze laatste dateert immers van het jaar 1777.

In de keukens en kelders maskeeren kleine afsluitwanden de uitgestrektheid en het oude aspect van den benedenbouw.

Deze kan uit het midden der XIIIe eeuw dagteekenen. Inderdaad! Reeds in 1269 woonde heer Wilhem van Hornes op het slot van Venloen, welks heerlijkheid hertog Jan van Brabant hem in 1269 schonk.

Met Tilburg en Drunen werd de heerlijkheid Loen in 1387 ingeloscht, en aan Paulus van Haestrecht verpand, die in 1400 een geducht beleg door ridder Jan van Withem te verduren had.

De weduwe van Paulus van Haestrecht, vrouwe Elsbeen van Dalem, verkoopt hare heerlijke bezittingen in 1409 aan Willem, heer van Roesmeer, broeder der Duitsche Tempeliers te Vught.

In 1442 was Eustachius van Vertaing, gehuwd met Lijsbeth van der Leck, eigenaar van het kasteel. Hunne dochter Maria huwde met Jhr. Dirk van Grevenbroeck. Op deze familie volgt het geslacht van Immerzeel, dat tot 1610 de heerlijkheid bezeten heeft. In gemeld jaar stierf Engelbert van Immerzeel en werd het kasteel van Loon neutraal verklaard.

Verder gaat het kasteel en het bezit der heerlijkheid over aan het gravelijk geslacht de Renesse, aan het vorstelijk huis van Salm-Salm en in 1857 dd. 26 October, aan vrouwe Sophia Maria Jacoba Josepha de Roy van Zuidewijn, douairière van Jhr. Mr. F. X. Verheyen.

De tegenwoordige eigenaresse is de familie Verheyen, bij wie het rentmeesterschap der heerlijkheid Loon op Zand sedert de helft der XVIIIe eeuw berustte.

Behalve de belegering van het slot te Venloen in 1400, had het in 1587 en in 1590 nogmaals een beleg te doorstaan, waarin het telkens bezweek. In 1587 trok de beroemde prins van Hohenlo gewapenderhand de kasteelpoort binnen, waaruit hem 2 maanden later de Spaansche bevelhebber van Mansfeldt verjoeg.

Ook in 1590 had 't kasteel een zwaar beleg te doorstaan en werd het met schansen omsloten.

Tot de merkwaardigheden van het oude kasteel behoorde ook eene slotkapel. Catharina van Naaldwijk, douairière van Paulus

Foto C. Steenbergh.

[HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND. DE VOORHOF.

van Haestrecht heer van Loon, stichtte daarin een beneficie, dat door een nazaat der eerste heeren van Loon, Jan van Horne, prins-bisschop van Luik, op het laatst der XVe eeuw bekrachtigd werd. Gemeld recht van beneficie is sedert dien uitgeoefend door den heer van Loon, die het in 1776 nog bezat. In 1792 was het beneficie gesplitst en later, d.d. 22 Augustus 1870, is het door de adellijke familie Verheyen in hoedanigheid van eigenares der heerlijkheid Loon aan den pastoor aldaar overgedragen.

In den tijd der Staatsche overheersching in Brabant heeft het kasteel van Loon een voorname rol gespeeld. Daar de oude kerk aan de katholieken was ontnomen, verleende de kasteelheer aan zijne geloofsgenooten alle vrijheid tot het houden hunner plechtigheden op de terreinen van zijn kasteel. Eerst diende de slotkapel daartoe en later bouwde men een groote kerkschuur bij het kasteel, totdat de oude, hierboven beschreven kerk te Loon bij koninklijk besluit van 4 Juni 1821 weder aan de R. K. werd teruggeschonken.

Ziedaar een vluchtig overzicht van eene heerlijkheid met kasteel, waarvan zoowel de geschiedenis als de prachtige omgeving niet licht uit onze gedachte zal gaan.

Overneming verboden.

DR. C. F. X. SMITS.

BUITEN.

(Vervolg).

TOCH nog tamelijk snel sneed Bremer telkens zoo'n warmen bol door, lei vervolgens de twee helften op 'n groote, ijzeren plaat, die straks, vól, de bakhitte ten tweede maal moest trotseeren. Aan die beschuit wijdde-ie elke week 'n middag. Ze konden dat goedje nogal aan in 't dorp.

Rotte was 'm gevolgd. Bremer had daarnet niet voor doovemans-ooren gesproken. 'n Studie van Tijhoff, 'n celebritéit, die duizenden en duizenden voor z'n schilderijen maakte, gaf die stommeling zoo maar cadeau! Hij moest dan wel in 't minst geen begrip hebben van de waarde van kunst! En 't was bepaald bij vergissing geweest, dat Tijhoff dat doekje had achtergelaten. 't Was wel niet af en er zat 'n korst vuil op, maar als-ie de verf goed ophaalde, zou je zien, hoe 't nog mee viel. In elk geval, 'n Tijhoff hoorde niet in den aschbak.

„Nou, voor 'n aardigheid wil ik 't wel houden”, zei Rotte listig. „Als... souvenir! Maar: voór wat, hoórt wat. Dan geef ik je 'n eigen schilderij van me cadeau. Voor je huiskamer!”

„Top, dat neem 'k an”, deed Bremer breed. Daar kon-ie alleen

bij winnen, was-ie overtuigd. Toch wel aardig van zoo'n rijken vent!

„Kom mee. Dan kan je kiezen”, noodigde Rotte uit, die den ruil liefst zoo gauw mogelijk beklonken had. Je wist nooit! Spijkers met koppen slaan, was altijd 't beste.

„Dadelijk”, ging Bremer accoord. „Even die plaat in de oven. Dan kan 'k 'n oogenblik weg”.

Z'n doekje niet loslatend, betastte Rotte met groote omzichtigheid den achterkant van 't mes.

„Scherp?” vroeg-ie en hij trok 'n gezicht, alsof 't staal al door z'n ingewand ging.

„Nou?” lachte Bremer, terwijl-ie 'm schuin aankeek. „Als ik er mee langs je halsje kittel, zal je je hoofd gauw kwijt zijn, man. Us prebeere?”

Klaar met z'n eersten voorraad gehalveerde bollen, kwam-ie op Rotte af, nam 't mes op en hield 't dreigend omhoog. Doodelijk verschrikt, deinsde Rotte achteruit. Geen aardigheden, asjeblijft! Met wapens moest je bij hèm niet aankomen. Daar had-ie 'n intuïtieve angst voor. En zoo'n vervaarlijke reus als Bremer! Of er 'n razende beul voor 'm stond! Had-ie niet eens gehoord, dat bakkers dikwijls gek werden van die eeuwige hitte, waarin ze leefden? Als Bremer door 'n plotse zinsverbijstering overvallen werd? Hij tapte z'n bloed af tot den laatsten druppel. 'n Verschrikkelijk visioen!

„Vooruit dan maar!” grinnikte Bremer en hij lei 't mes weer neer. „'k Pak alles an, wat 'k kan krijge”.

Hij ging z'n onzekeren huurder vóór, den moestuin langs. „Koest!” dreigde-ie naar een van z'n honden, die, aan 'n ketting in de deel, 'n verwoeden uitval naar Rotte's beenen deed. Bijna in vlucht-galop kwam de opgejaagde Amsterdammer 'm achterna. Ja, voor je rust moest je maar buiten zijn!

Vrouw Pieks, nog half op wacht bij de heg, deed, alsof ze 't tweetal niet zag. Voor Piet's spotternijen was ze min of meer bevreesd. Daarom keek ze de richting van 'r zoons uit, die, zich geen rust gunnend, de boonen plukten bij honderden. Op die manier kon-ie 'r moeilijk wat zeggen.

Bremer stootte Rotte aan met den elleboog, raakte zoo diens schouder. 'n Verduiveld klein kereltje was die zomer-klant toch, bij hèm vergeleken. En met 'n ginnegap fluisterde-ie:

„Pas maar op voor... de „heks”. Ze zegge hier, dat ze 'n kind betooverd hêt. Toen 't wurm stierf, vonde ze 'n krans van veere in 't kussentje. Dat is 't werk van zwarte Bet”.

Hij lachte, luid. Niet alleen in gestalte, ook wat z'n verstand betrof, meende-ie hoog boven 't dorp te staan. Als je, als hij, zoolang „in stad” had gewoond en ook je vrouw daar vandaan was,

ontgroeide je aan al die bekrompenheid. Meneer Rotte moest 't wel voelen, dat-ie anders dan die gewone dorpers was. Hij ging er grootsch op.

„Ik zal us 'n paar nieuwe roze in de grond late zetten”, zei-ie belovend. „Die hier benne dood”. Den Amsterdammer moest-ie paaïen. Hij had plannen met 'm, niet van gister. Wacht, hij zou er meteen over spreken.

Samen betraden ze de ongemeubelde kamer.

„Wat 'n licht!” blufte Bremer, die Rasch nasprak.

„Ja, ja”, ging de ander er niet erg op in en hij zocht druk rond naar 'n „mooi” schilderijtje. Nee, die „pomp” hield-ie zelf. Iets wat, naar 't oordeel van 'n deskundige, verkoopbaar was, gaf hij niet uit handen. Maar liet-ie eens kijken. Dat boerderijtje bijvoorbeeld met de twee kippen? 't Stamde uit den tijd, toen-ie zich nog niet onder leiding stelde van den eigenaar van *D'Erweten-dop*. Die had er zich smalend over uitgelaten. Hij herinnerde het zich heel goed. Was dat dus misschien 'n geschikt prijsje voor den Tijhoff? Hij deed er een van de vele lijstjes bij cadeau, waarmee Rasch zoo royaal omsprong. Ach ja, diens vader timmerde ze uit liefhebberij. Nu moest Bremer wel meer dan tevreden zijn!

Bremer wàs 't. „'t Huis van Teun Klompe” herkende-ie met 'n knik. „En wat zijn dat?”

Hij wees op de kippen.

„Kippen”, verklaarde Rotte boud.

„O, juist”, gaf Bremer welwillend toe. Hij had 't voor waschgoed gehouden. Maar 'n gegeven paard keek je niet in den bek. Ook was 't verstandig, 't zwak van zoo'n rijkard te aaien. Dat bracht die lui in hun humeur.

„Effectief mooi geschilderd”, vleide-ie, met de tong klappend, of-ie op de kar z'n honden aan hitste. „U kèn 't. Dat u geen schilder wordt! Tòch geld genoeg!”

„Ja, hm, zaken, hè?” ontweek Rotte.

„Onzin!” pakte Bremer nu stevig aan. „Asof u daar je persjeeneel niet voor heb! *Nou* kenne ze toch ook buiten je? Nee, as *ik* was, wat 'u was, dan wist 'k 't wel. En as ik dan me zin had in schildere, krege ze me niet van me verf vandaan. Wat schiet je nou op met 'n paar maandjes? Je mot hier vast komme wonen. Dat is 't eenigste”.

Bremer sprak met overtuiging. Dat had-ie us van 'n reiziger in meel afgezien. Op de waar kwam 't niet aan: op 't klètsen. En zoo'n zwakkeling, als dat blaas-mannetje over 'm, kreeg je net zoo mee, als je zelf wou. Wanneer je d'r maar werk van maakte!

Rotte zoem-dribbelde als 'n kever om 'm heen. Dat ze 'm zoo fikschaanspraken, bracht 'm altijd overstuur. Hij wilde voorzichtig behandeld worden, al was-ie dan ook geen meisje en kon-ie zelf soms ruwer uit den hoek schieten dan 'n polderbaas. Die Bremer stond daar tegen 'm op te hakken, of-ie de wijsheid in pacht had. Die dacht 'm eventjes te pakken te nemen als al die anderen! Veiligheidshalve moest-ie er schijnbaar nog op ingaan ook. Z'n voortdurende vrees, dat z'n wankel positie 'm vandaag of morgen geheel 't evenwicht zou doen verliezen, deed 'm zich met den dag meer en meer gedragen als 'n oplichter van 't ordinairste soort. Hij kon zich wel voor 't hoofd slaan om die lafheid. Hij mocht dan zijn wie-ie was, hij bleef toch 'n.... Rotte! Veel vernedering had-ie in z'n leven al geslikt. Dat 't echter zóó ver met 'm zou komen....! Z'n noodlot! Daar vocht je niet tegen. 't Liep met 'n mensch, zooals 't moest.

„Ja”, woude Rotte in z'n zehonden-baard en z'n linkeroot

werd weer totaal onzichtbaar. „'t Zou iets voor mij zijn. Altijd...buiten!”

„Net wat 'k zeg”, gaf Bremer zich met z'n maai-hand 'n geweldigen mep op de knie. Nu moest-ie z'n slag slaan. Niet terugdijen wiken! „'k Heb gehoord van Velder. Maar dat 's toch niks voor 'u, vlak over 't lozement! Midde in de drukte van de tram en 't café. Nee, hiër ben je in de rust. En om te schildere? Meneer Tijhoff. Zei altijd: hèt plekkie van 't dorp. As we nou dat heele boeltje van me tegen de grond gooide en we zetten d'r 'n fijne villa op? Dit huis blijft toch, zooals 't nou is, 'n kast. Honderden guldens heit m'n vader d'r an verbouwd, maar lapwerk wordt nooit 't ware. Ruimte zat, wat? En te duur zou 'k niet zijn. 'k Zou d'r zelfs wat voor over hebbe, om d'r af te komme. 'k Heb in Bladerveel m'n broodje, meer niet. 'k Wil naar stad. 'n Volks-bakkerij, daar zit wat in. Affijn, as 't zoo ver is, wil u me misschien wel helpe. 't Is 'n goeie belegging. Maar eerst raai 'k je an: profiteer van de gelegenheid. Goeie koper as vandaag wor 'k nooit. 'n Fetsoenlijk bod en 'k ben je man. Mooier voorstel kan 'k je niet doen”.

Bremer sloeg z'n handen in elkaar, alsof de koop al gesloten was. Voortvarendheid in zaken leek 'm de eerste waarborg voor succes.

„Daar zeg je zoo iets”, krabde Rotte zich 't hoofd. Hij keek naar de lage zoldering, als peinzend. De ander sloeg 'm aandachtig gade. Maakte meneer Rotte reeds 'n berekening? Die zakenlui dachten nooit lang na. Daar was je soms een, twee, drie mee klaar. Had-ie zich niet te toeschietelijk getoond? Hij zou 't nou wat kalmer aanleggen. De groote aanloop was genomen. Hoe de sprong verder uitviel, moest-ie afwachten.

Opeens wieke Piet verschrikt met z'n lange armen door de lucht. „M'n beschuit!” riep-ie met 'n komischen gil. „O, bakkertje, bakkertje, let op je oven!” Geen notitie meer nemend van meneer Rotte — liet die dat zaakje maar in z'n eentje bebroeien! — beende-ie als 'n wervelwind 't tuintje in, verdween opzij en dra hoorde Rotte weer 't gestommel achter met de forsche begeleiding van den grooten voor-ouder uit Bretagne.

Rotte haalde z'n blik van de zoldering, doch krabde nog voortdurend z'n hoofd. Als ze 'm zóó bleven belegeren, raakte-ie vast. Hij was 'n vesting, die van allen kant omsingeld werd. Hoe was dat gerucht van z'n rijkdom door 't heele dorp gegaan! Eerst had men er van gefluisterd. Nu sprak men er openlijk over als van 'n zeldzame eer, welke 't afgelegen plaatsje te beurt was gevallen. Wanneer-ie wandelde, hoorde-ie de miljoenen om zich rinkelen. En z'n eigen portemonnaie? Ach, ach! 't Was om gek van te worden. Hij moest zorgen, dat-ie er tusschen uit kwam. Eéns toch zou de zeepbel barsten, de vlag, waaronder hij voer, 'n valsche blijken. Wat had die Bremer zich daar geweerd! Hij had nog niet eens verhuurd, of wou al verkoopen! Je zou er om lachen.... als je kòn!

Rotte zocht naar adem. Hij kreeg 't benauwd. Kwam 't van die lage zoldering? Hij geloofde 't niet.

In 't winkeltje, dat vlak aan de „licht”-kamer grensde, had 'n vrouwenstem voor de derde maal „vollèk!” geroepen. Rotte, afgeleid, luisterde toe. Hoe kon die juffrouw Bremer de menschen zóó laten wachten? Dat 'r winkel niet verliep! Ringelingeling! Weèr ging de bel. Natuurlijk, de klant werd ongeduldig. Hoorde-ie niet 'n verontwaardigd geklaag? Ach, je verstond niets door 't galmennd gezang in de bakkerij. Piet was nu aanden „amoureußen” regel:

„Een van de drie, die zag 'n aardig meisje, Rom, bom, wat maàl 'k er om!”

wat z'n geestdrift tot 'n extra longen-geweld deed overslaan. Zelfs 'n stoómtrambel zou dat niet overluiden. Nieuwsgierig trad Rotte weer 't tuintje in en koekeloerde door 't raam met de bruidsuikers en de cacao-bus.

„Vollèk!” schreeuwde vrouw Beekman, die 't niet opgaf, nu zóó hard, dat de laksche Fie eindelijk kwam aangestoven. Ze had 'n tukje gedaan, voelde zich niet prettig, al dagen. Was dat 't begin van moeder-vreugd? Dan konden ze 't van 'r cadeau krijgen. Zij had genoeg aan 'r éenen, grooten lieveling.

„Is me dat late wachte!” zei vrouw Beekman fel. „Je doèt 't erom”.

Fie knipperde verschrikt met de oogen. O, was 't de kleermakers-vrouw? Ze had 'r bril niet en zónder kon ze den laatsten tijd heelemaal niet meer zien. Zwakte, had de dokter gezegd. Vroeger had ze daar anders geen last van.

De klant ruziede door.

„Da's voor 't laatst, dat 'k in je winkel ben geweest. 'k Là me niet treitere. Dach je, dat 'k je niet voelde? Je bin nijdig, dat mevrouw Rasch me gister soep hèt gebrocht. Ze most bij jou komme, hè? Jij gun 'n ander niks”.

Fie keek onthutst. Zócht dat mensch onaangenaamheid? Altijd had die sloof tegenwoordig van die praatjes. Wat had

Foto C. Steenberghe.

HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND, GEZIEN VAN DEN WEG NAAR TILBURG.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND. DE KEUKEN.

ze d'r gedaan? Kon zij 't helpen, dat 't kleermakers-wurm zoo bezocht werd, nu van de kinkhoest, dan door mazeltjes, dan van klieren? Ze kon begrijpen, dat 't op je humeur werkte, als moeder. Maar daar had 'n ander toch geen schuld an? Nou nog mooier!

„Wel zeker, 'k zit daar verlege om je soepie”, gaf ze terug met 'n snauw. Ze zei niet gauw iets. Maar alles had z'n grenzen.

Vrouw Beekman verbeet zich. O, ze kon die malle achter d'r toonbank wel in d'r gezicht slaan! Die had nog niet één keer naar d'r zieke schaaap omgezien. Geen hart, geen gevoel! O, ze wist, ze trok 't zich te veel an. Dat kwam van 't chagerijnige leven, dat ze had. 'n Getob zonder einde. En of d'r vent ook tot in den nacht pikte voor z'n raam, ze kwamen niet vooruit. Wat bracht 't op, 't kleere-vak? En schriel als die keuterboertjes betaalden! Ze hadden in 't stadje moeten blijven, vanwaar ze geboortig waren. Eeuwige spijt zouden ze hebben van hun stap. Konden ze nog maar terug!

„Geen poot zet 'k hier meer”, besloot vrouw Beekman, aan dedeur. „Doe wat je niet late kunt”, deed Fie onverschillig. Ze kreeg er langzamerhand genoeg van. Die armoe-lijdster met 'r complimenten!

De „klant” keerde zich om. Ze bedacht zich. Heel aan 't andere eind van 't dorp woonde nog 'n bakker. Ze had geen tijd, om zoo ver te gaan. 'r Kleine! Ze moest 'r brood.

„Nou, krijg 'k m'n half-ponder, ja of nee?” vroeg ze giftig.

„Wel zeker. Als je d'r fatsoenlijk om vraagt”, antwoordde Fie, zich sterk voelend. Dan moest die ander maar manieren leeren. Ze bedankte d'r voor, om zich te laten behandelen als 'n meid.

Vrouw Beekman zette 'n paar oogen als dolken. O, als ze dat mensch us tusschen d'r handen had! Ze werd wit als 'n blad papier.

„Mot 'k hier nog „asjeblijft” spele voor me eige goeie geld?” gilte ze schor. „Je ken 't me komme brenge, versta je? Ben jij 'n creatuur? 't Zal je vergolde worde, as je zèlf 'n kind heb. O got, ogot, ogot!”

Ze stond half buiten, 't schuim op den mond. Fie, zoo zonder 'r bril, zag niet hoe erg 't met 'r vijandin gesteld was. Ongeduldig kwam ze van achter 'r toonbank. 't Verveelde 'r, dat gezeur. Dan moest je tóch zoo onlekker zijn als zij! Niks kon ze verdragen, al 'n paar weken, geen drukte, niet dát. Dat mensch zou je heelemáál van de wijs brengen.

Fie, met nog 'n turf-stap, deed 'n greep naar de deur, om die achter de ander te sluiten. 't Beteekende zooveel als: „bonjour maar op”. Door 'r slechte gezicht gaf ze de ruziemaakster 'n duw. Toen gebèurde 't.

Hoe 't precies in z'n werk ging, kon Rotte, die toekeek, niet zeggen. Wel

eigen vrouw door en die andere. Deze, tot bezinning komend en hevig geschrokken door 't felle wapen van Bremer, keek verward, maakte zich dan uit de voeten. Beekman, die, om 't kind, 'n minuut van z'n raam was geweest, liep al op 'r toe met verwilderden blik. Wat moest hem, in z'n tam kleermakers-bestaantje, overkomen? Liet ze binnegaan, gauw! Goddank, 't ergste gevaar leek voorbij.

(Wordt vervolgd).

JOH W. BROEDELET.

DE REINIGINGSDIENST IN
HET AQUARIUM.

HOE komt het toch, dat een doelmatig beplant aquarium bijna nimmer behoeft te worden schoongemaakt? De beantwoording dezer vraag kan in enkele woorden geschieden.

De waterplanten kunnen zich niet alleen door hun wortels, doch door hun geheele oppervlakte voeden en wel in het bijzonder door het opnemen van koolzuur en het afstaan van zuurstof. Deze assimilatie hebben de waterplanten met de landplanten gemeen. In een ander opzicht echter hebben ze op de landplanten, althans de hooger ontwikkelde, een

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL VAN LOON-OP-ZAND, MET BRUG EN GRACHT, VAN TER ZIJDE GEZIEN.

voordeel. De hooger georganiseerde landplanten nemen een groot deel van hun voedsel door de wortels tot zich, welk voedsel bestaat uit anorganische, in water opgeloste stoffen, o.a. stikstofverbindingen, welke de planten weer in eiwit omzetten. Deze anorganische bestanddeelen van den bodem komen er met de mest in. De laatste, die in verschen toestand voornamelijk organische, d.z. plantaardige of dierlijke stoffen bevat, splitst zich door de werking der verrottingsbacteriën in verschillende anorganische stoffen, vooral ammoniak, salpeterzuur en hunne verbindingen. Alle plantaardige en dierlijke afval, die voor bemesting gebruikt wordt, ondergaat bij de verrotting hetzelfde proces en is daarna in den vorm van anorganische stoffen weder geschikt, hoogere planten als voedsel te dienen. *De landplanten kunnen dus alleen anorganisch voedsel opnemen*, dat daartoe eerst door de laagste planten, de bacteriën, bereid moet worden. *De waterplanten kunnen echter*, zooals proeven met *Elodea Canadensis* en *densa*, *Myriophyllum proserpinacoides*, *Ceratophyllum demersum*, *Salvina natans*, *Azolla Caroliniana* e.a. bewezen hebben, *de stikstof direct uit organische stoffen opnemen*, zoodat zij niet dezer verandering in anorganismen behoeven af te wachten. Het antwoord op de boven gestelde vraag ligt dus hierin, dat de waterplanten zich de aan verrotting onderhevige voedselresten of afgestorven plantendeelen direct voor hun eigen voeding ten nutte maken en aldus de vorming van giftige rottingsproducten in het aquarium voorkomen. Aldus wordt ook verklaard, waardoor deze planten zelfs troebel, kwalijk riekend water in betrekkelijk korten tijd weer helder en frisch maken. Wanneer het water in een aquarium ondanks goede beplanting toch nog troebel wordt of zelfs gaat stinken, dan is zulks een bewijs, dat de waterplanten niet in staat zijn de overgrootte hoeveelheid rottende stoffen (b.v. bij te rijkelijke voeding der aquarium-bewoners met doode stoffen) te verwerken. L. F. H.

REIDANS.

Ringel-ringel-reidans,
ringel-ringel-rei,
draagt vlamme-roode rozen
thans
op 't kleed van witte zij.
Ringel-ringel-reidans,
ringel-ringel-rei,
gedenkt, de tijd van lenteglans
gaat ook voor U voorbij.
Ringel-ringel-reidans
ringel-ringel-rei,
de blanke, blonde kindertjes,
die spelen in de wei.
Ringel-ringel-reidans,
ringel-ringel-rei,
een speelman wilde ik wezen,
zooals mijn lied u zei.
Ringel-ringel-reidans,
de droom van u en mij,
het doet zoo stil mij schreien
dat lied van ringel-rei.

JOANNES REDDINGIUS.

DE KUIKENDIEF.

OP de heenreis naar ons grootste Waddeneiland had de wind den regen in bedwang weten te houden, en hoewel de lucht dik en donker was, had het geen drop geregend, vóór ik aan 't boschwachtershuis afstapte en de eerste droppels begonnen te vallen. Doch weldra werd het weer droog, en dat bleef het anderhalven dag. Doch toen, tegen den namiddag, legde de wind zich een beetje, onmiddellijk maakten de regenbuien zich deze nalatigheid ten nutte, en toen ik 's avonds op bed lag, huilten en schreeuwden de dennen en eiken rondom 't eenzame huis erbarmelijk, zóó mishandelde de zwiepende storm hen, en onophoudelijk kletterde de regen tegen de vensters en op het dak. 's Morgens was 't geen haar beter. De regenheksen renden over 't land, de gescheurde zoom van haar grauwe kleed fladderde over de duinen, door de grauwe valleien en langs de grijze dennen. Van uur tot uur zenden zij haar dochters, de regenbuien, over de Mient, en die sprenkelen met milde hand ijskoud water op boom en struik, huilen en joelen als gekkinen, en dansen zoo lang om de aanplantingen, dat de sparren de lange takken hulpbehoevend uitstrekken en ruischend hun ongenoegen over de ruwe, onverdiende handelwijze te kennen geven.

De boschwachter blijft thuis werken, hij heeft pas verlof gehad, en de arbeid hoopte zich op. Daarom ben ik op mijzelf aangewezen.

Maar dat geeft niets: met dikke sokken, dichte schoenen, beenwindsels, een lichte, doch waterproof-cape van mijn hospes en den rand van den lodenhoed neergeslagen, kan ik er tegen en zal mijn fortuin wel zoeken. Zóó kan regen en wind zijn gang gaan, en welgemoed de korte pijp in den mond, ga ik den storm tegemoet, het duin in...

Gelukkig is hier tusschen de dennen van den wind minder te merken, dan ik dacht, maar 't is kletsnat in 't hout en nog steeds trommelt de regen op den weg. Van tijd tot tijd probeert de zon door de wolken te gluren, maar nieuwe buien verjagen haar en 't zwerk vliegt, door den westerstorm gedreven, langs den grauwen hemel.

Weinig leven openbaart zich langs den weg, en de jachtkijker kan gerust in 't étui blijven. Alles schijnt voor 't slechte weer een schuilplaats te hebben gezocht, en 't eerste kwartier krijg ik niets te zien dan een kraaienpaar, 't zelfde dat gisteren op den weg scharrelde. Doch 't heeft geen lust, het elegante zwarte schoeisel in den modder te ruïneeren, en zit daarom zoo beschut mogelijk op den hekpost achter de Weymouthdennen. Het beetje

wol, dat een konijntje moest achterlaten, toen haar aanbieder wat al te heftig zijn aanzoek deed, en dat gisteren zoo zacht en vlokkig aan den grashalm hing, ziet er vandaag uit, alsof het met cosmétique is ingewreven...

De schapen schuilen achter de walletjes en de kippen van den boscharbeider loopen drijfnat in de wei; dat voorspelt nog meer regen. Alle dennenaalden weenen kille tranen, omdat ze gelooven, dat 't weer winter wordt, terwijl van de mugjes, die hier gisteravond zwermden, er nu slechts één meer is te vinden, dat bepaald in 't bezit van waterdichte vleugels is. De geelgors is niet bij stem en zit verdrotten op 't puntdraad zijn liedje met veel gevoel en weinig kunst af te draaien. Konijntjes, anders zoo talrijk, laten zich slechts sporadisch zien, zij weten dat nattigheid minder aangenaam is, en blijven liever in 't warme hol. Boven de Fontein staat een wolk, en die is zóó donker en massief alsof zij er door een derde-rangsschilder was opgeklad. Een zwarte lijster ritselt in 't voorjarige loof van de brandsingels en op den slootmodder zit een gele kwikstaart; naar 't schijnt, heeft hij die plaats uit louter ijdelheid gekozen, want zijn gele jasje steekt met buitengewoon veel effect tegen de zwarte kluiten af.

Langzamerhand bevind ik me middenin de duinen. Rondom staan de grauwe heuvels, die in den zonneschijn zoo'n schoon landschap vormen, als grijze reuzenklompen aaneengerijd, en alles ziet er even doodsch en somber uit in den regensluier,

die 't landschap omhult. De velduil van den Biesbosch kekert mismoedig, omdat de muizen allemaal in haar schuilhoeken zitten; sinds gisteravond heeft ze geen haarwild meer gezien, en moest zich met allerlei minderwaardig goed tevreden stellen.

Zoo gaat het duin op, duin af, tot ik aan de vallei kom, waar de Engelschman, die in 't dorp logeert, mij 't kuikendievennest heeft uitgeduid. 't Moet in 'n perceeltje van dat lange, weerbarstige gras zitten, dat de Texelaars dullen noemen, maar er groeit hier zooveel van die soort, dat 't een wild zoeken wordt. Daarbij komt nog, dat deze roofvogel net zoo lang op 't nest zitten blijft, tot je er haast op trapt, en dat is ook al niet bevorderlijk voor 't spoedig vinden. Enfin, ik begin stelselmatig alle geschikte plaatsen af te zoeken, trek kris en kras de scherpe duindoorns door, bespied van een hoogen top af de vallei, maar 't blijft zonder baat en ik zou haast den moed opgeven. Daarbij komt dat de regen op den duur onaangenaam wordt en ik in de maagstreek met nadruk herinnerd word aan de namiddagkoffie. Daarom maar huiswaarts, en er morgen met den boschwachter weer op uit.

Den volgenden dag was 't zowat droog. Van tijd tot tijd een frisch buitje, doch men kan zich ten slotte toch niet naar elken regendrop richten: dan komt men tot niets.

Er op uit alzo, en aan 't zoeken naar den kuikendief, voor welken ik eigenlijk zoo'n beetje hierheen ben gekomen. Wel heb

Foto A. Burdet.

DE KUIKENDIEF.

NEST MET BIJNA VOLWASSEN JONGEN VAN DEN BRUINEN KUIKENDIEF.

ik 't vorig jaar een nest met eieren gezien, waarvan één juist was uitgekomen, maar dat was net op 't randje van mijn vacantiédagen en ik kon toen veel te kort naar mijn zin dezen zeldzamen roover gadeslaan. Daarbij kwam, dat ik hem niet zèlf had gevonden, wat ook niet zoo aardig is. Toch heb ik toen met den postambtenaar vanuit ons pluggenfort den vogel prachtig kunnen waarnemen, en de herinnering aan den fieren valleibewoner, dien haast niemand van aanvalleibewoner, dien haast niemand van aanvalleibewoner, dien haast niemand van aanvalleibewoner kent, is nog steeds levendig in mij.

Wel, de boschwachter en ik hebben ons best gedaan, dat ver zeker ik u. Alle denkbare geschikte plaatsen werden terdege nagekeken, maar niets gevonden dan gevederde duinhabitueés, waarvan veel zou zijn te vertellen geweest, doch waar 't per slot van rekening niet om te doen was. Talinkjes jaagden we herhaaldelijk op en de meesten hadden reeds jongen, dat kon je duidelijk zien aan hun zenuwachtig gefladder en beweeg, om je van haar heiligdom weg te lokken. Eén kwam zoo dichtbij, dat je haar haast zoudt kunnen grijpen. Ik weet niet, of die vogels werkelijk in zoo'n overspannen toestand zijn, of dat ze inderdaad probeeren je aandacht van de jongen af te leiden. 't Eerste is niet onmogelijk, maar je moet voorzichtig zijn met zulke hypothesen.

Een paar keeren meenden we ook een kuikendief waar te nemen, maar 't kan ook wel een koekoek zijn geweest; hij was te gauw weg om met zekerheid een conclusie te mogen trekken.

Zoo doolden we urenlang 't domein rond, zagen veel wat ons aantrok en bekoorde, doch mochten onze pogingen toch niet met een goeden uitslag bekroond zien. „Zeker al uitgehaald” was onze einduitspraak, en met die sombere gedachte gingen we huiswaarts, ik voor den tweeden keer teleurgesteld.

Doch drie maal is scheepsrecht en zoo trok ik den derden dag weer door regen en wind 't duin in, thans in gezelschap van mijn vriend den voorwerker, een nestzoeker van de bovenste plank.

Na twee uur waren we allebei doornat en konden nog op geen succes bogen. Jan stapte op zijn stevige klompen maar steeds door en ik deed mee, ofschoon ik weinig hoop meer had op goed resultaat.

In de verte liep een schapenboer over den heuvelrand, die zijn dieren telde. Hij kruiste ongeveer onze richting, en even hielden we hem aan. Of hij ook soms wist waar 't nest van „de Schor” moest liggen, vroeg mijn begeleider hem, dat nest, waar die Engelsche dominé bij was geweest.

En ja hoor, we werden wat wijzer! „Dan moeten jullie wezen, schuin achter de... vallei, zowat tusschen 't... duin en de afwateringssloot”, zei de schapenboer.

„Dan zijn we d'r nog een heel eind af”, meende Jan, „wil je 't nog probeeren, m'nheer?”

Wel, we waren toch nat, dus 'n uur meer of minder maakte niet veel uit. Vooruit dan maar weer! 'n Versche pijp aan en 't sliknatte duin weer in. 'n Half uur loopen we zwiingend achter elkaar over 'n strandvonderspaadje, dan bereiken we een hoogen top, en Jan zegt: „Als 't nu daar niet in die dullen zit, mag ik geen Jan meer heeten!”

Wild staan hier de duindoorns dooreengestregeld, als wilden zij iedereen weren, hard staan de scherpe, lange bladen van de dullen omhoog en 't schijnt me toe, dat dit plekje mooier is dan een van de andere, die we hebben doorgezocht.

We zullen ieder een kant nemen, dan hebben we 't meeste kans. Aldra vind ik een aanduiding: hier zit een knoop in de helm. Er zijn hier menschen vóór ons geweest. Daar is nog een teeken: 'n in-elkaar-gedraaide tak. En als ik mijn richting vervolg en op 't dichtste gedeelte toestap, hoor ik plots 't geklepper van groote wicken en een forsche lichtgrijze roofvogel schiet, anderhalven meter van me af, uit 't struweel. Met één sprong ben ik er bij, daar liggen, in het groote nest, de vier eieren, vuilwit van kleur. En boven in de regenzware lucht kringt de fiere kuikendief rond, bevreesd voor de indringers. Met wijd-uitgespreide wicken zweeft hij boven onze hoofden, zonder daar oogenschijnlijk veel kracht voor aan te wenden, dan schiet hij in schuine richting een eind weg, om echter weldra weer te verschijnen en ons niet uit 't oog verliezend. Hoewel de grootte van 't lichaam heel weinig verschilt van die van de wijfjes-sperwer, is deze vogel toch door de langere vleugels en staartveeren veel slanker en grooter van voorkomen.

Daar komt ook het mannetje aangezeild en 't is zelfs met ongewapend oog heel goed waar te nemen, dat hij veel lichter van kleur is, ja haast meeuwenblauw is zijn veerenpak gekleurd. 't Wijfje is bruiner, met grijs gevlekt, en doet den naam van *Aschgrauwen* kiekendief eer aan.

Als wij op den top van een hoogen heuvel 't paartje waarnemen, blijkt, dat het mannetje de meeste praats heeft. Wel laat ook de grauwe zich van tijd tot tijd hooren, doch het grä grä grä van haar ega verneemt men veel vaker. Mooi is dat

Foto Atkinson.

DE KUIKENDIEF.
NEST MET EIEREN VAN DEN ASCH-
GRAUWEN KUIKENDIEF.

weg bezig waren, en de dokter en ik posteerden ons weer op een top, waar wij den kuikendief in 't vizier konden houden. Mijn tochtgenoot, ijverig beginner in rebus ornithologicis, was enthousiast over de vliegtieren der prachtig gevormde, sierlijk gelijnde vogels, die met hun opgekrulde vleugelpunten aan de arabesken der ouden herinnerden, en waarop het zonnelicht straalde als gloeiend goud. Vooral het blonde mannetje was magnifiek om waar te nemen in al zijn bewegingen en levensuitingen. De verre duinen lagen in hun groenen, met duizenden roosjes witgeplekten tooi onder den blauwen zomerhemel, en de zee zagen we als een donkere streep aan den einder, zoodat ook de omgeving tot appreciatie opwekte. Langer dan een uur lagen we zoo met ons beiden te genieten van deze forsche vertegenwoordigers der schoone landstreek, die zich nu zoo geheel anders manifesteerde dan onder den somberen regenhemel.

Nochtans was ook mijn tocht toen hoogst interessant en de meeste voldoening werd me geschonken, toen we het goed-verstopte kleinood na drie middagen van ingespannen zoeken vonden, ons object voor 't eerst de lucht in zagen cirkelen en we ons pogen met goeden uitslag bekroond zagen. Dat is veel en veel aardiger dan 'n nest, waar je héén wordt gebracht, en als ik 't volgend jaar weer op Texel kom, gaan we er bepaald weer op uit, om nog eens 't nest van den aschgrauwen kuikendief te vinden; wij, Jan de voorwerker en ik!

Overneming verboden.

A. B. WIGMAN.

Foto A. Burdet.

ASCHGRAUWE KUIKENDIEF BIJ ZIJN NEST.

De bewoners van de Campagna Romana en de Scholen voor het Landvolk.

DE Campagna Romana, of provincie Rome is steeds een geliefkoosd studieveld geweest voor geschiedvorschers, kunstkenneren en geologen. Maar wie van de duizenden, die haar elk jaar verrukt doorkruisen, weet iets van hare tegenwoordige bewoners, de donkerrooige „Contadini” die de tourist alleen kent als de schildersmodellen en bloemenverkoopers op de trappen van de Piazza di Spagna? Misschien fotografieert hij de sombere romantische Campagna herders, gehuld in geitenvellen — een kleedij die evenals de grijze ossen die nog altijd hun ploeg trekken, aan klassieke tijden herinnert. Doch omtrent het bestaan van dit landvolk weet de vreemdeling hoogstens, dat het doodarm is en meestal zeer onwetend, en hij is geneigd te smalen op de moderne Italianen, die inplaats van „beschavend” op te treden in hunne nieuwe Afrikaansche koloniën, liever hunne eigene landgenooten moesten verlossen van de schande van het analphabetisme en den druk van materiele ellende.

Misschien wordt geen door vreemdelingen overstroomd land nog zoo onrechtvaardig beoordeeld als het moderne Italië, dat toch op zoo krachtige wijze toont niet meer alleen een groot museum, maar een Europeesche macht te willen zijn. Onder het vele, dat thans in Italië op het gebied van volksopvoeding wordt gedaan, komt eene eerste plaats toe aan het schitterend werk dat — tot nu toe voornamelijk door particulieren — wordt verricht in de Campagna. Hier hebben van eeuwen her dateerende toestanden geleid tot de stichting van volksscholen, die een geheel eigen karakter dragen. Om te kunnen waardeeren wat energie en praktisch doorzicht hier niettegenstaande schijnbaar onoverkomelijke moeilijkheden hebben tot stand gebracht, is eenige kennis van de plaatselijke toestanden noodig. Daarbij treden twee feiten op den voorgrond: de Campagna is grootendeels particulier grondbezit en zij heeft geen vaste, doch een nomaden-bevolking.

De Agro Romano, meestal Campagna genoemd, was in de middeleeuwen het eigendom van de kerk en van Romeinsche adellijke geslachten, voornamelijk de Orsini en de Colonna's. Thans nog is de helft van het uitgestrekt gebied verdeeld in acht groote „latifondi”, en verder grootendeels in kleinere pachtgoederen. De groot-grondbezitters vertoonen zich zelden in hun domein; zij stuiven door de Campagna in hunne automobielen of te paard in de beroemde vossenjachten en laten het geldelijk beheer over aan de „mercanti” — er wonen er zeventig in Rome — en het technisch toezicht aan agenten, die ter plaatse wonen. De arbeidersbevolking heeft voornamelijk te doen met den „caporale” die haar betaalt en — uitbuit. Zij wordt geworven uit de arme bergbewoners van de Abruzzi, Lazio, Umbria, en de Marken, door het volk van Rome verachtelijk „guitti” (vagebonden) genoemd. Door armoede van huis verdreven, wonen zij van September tot Juni op Romeinsch grondgebied als houtkappers, landbouwers, herders of arbeiders in de mijnen en steengroeven. Na den oogst en gedurende het malaria-seizoen, keeren zij naar hunne bergen terug, waar zij gewoonlijk een akkertje of schamel hutje bezitten. Voor dit „eigendom” waaraan zij met hart en ziel gehecht zijn, moeten zij belasting betalen, evenals voor hun „haard”, de strooien hut, die zij vaak zelf moeten bouwen. Ieder bezoeker van Rome heeft op zijn uitstapjes in de bergen van Tivoli en Frascati temidden van de bloemenpracht der Campagna die armoedige woningen gezien, met een klein kruis op het spits toeloozend rieten dak. Soms huizen verscheiden gezinnen van „guitti” in een half ingestorte middeleeuwsche burchtruïne, of zelfs in een antiek graf, zooals bij de Ponte No-

DE BEWONERS VAN DE CAMPAGNA ROMANA EN DE SCHOLEN VOOR HET LANDVOLK.
TYPEN VAN LANDVOLK UIT DE CAMPAGNA.

DE BEWONERS VAN DE CAMPAGNA ROMANA EN DE SCHOLEN VOOR HET LANDVOLK.
VOOR DE PAS GEOPENDE SCHOOL TE COLLI DI FUORI.

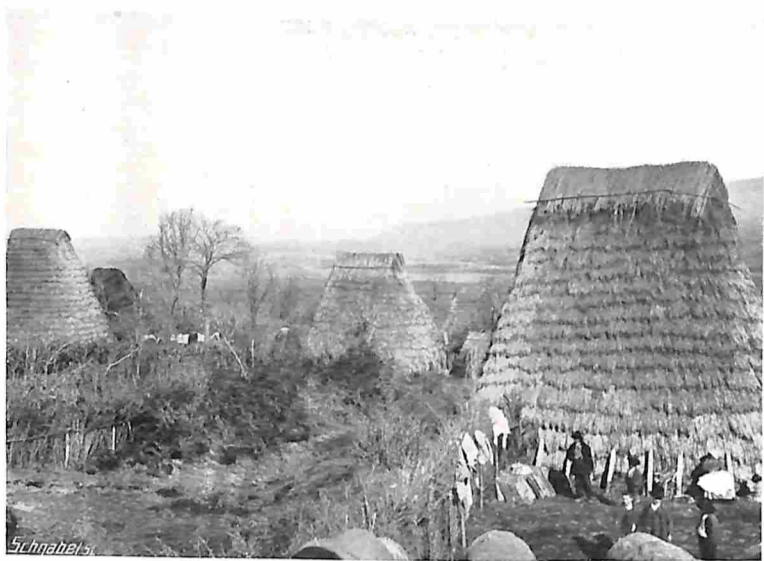
mentano. In de omstreken van Palestrina en Zagarolo zijn heele dorpen van die strooien hutjes of „capanne” ontstaan. Als in een droom dwaalt men rond tusschen die uit riet en plaggen opgetrokken stulpen, en men waant zich verplaatst in de dagen, toen ruwe herders de eerste leemen hutten bouwden op het Palatijn, den oorsprong van het oude Rome. Liggen er werkelijk eeuwen van de meest verfijnde weelde en beschaving tusschen toen en nu?

De „guitti” verdienen van vijftien tot vier-en-twintig „soldi” per dag — een „soldi” is twee en een halve cent — en ze werken van den vroegen morgen tot 's avonds; zelfs Zondags wanneer het noodig is in oogsttijd. Zij leven uitsluitend van in water gekookte maïs en van de kruiden, die zij in het veld vinden. Dikwijls is er geen water dan op een half uur afstand, en is het naaste grootere dorp of spoorwegstation twee of drie uur verwijderd, terwijl de eenige verbinding met de buitenwereld bestaat uit sporen van de ossenkarren of hoogstens uit een steil steenachtig voetpad, dat bij slecht weer een woest riviertje wordt. Medische hulp is er niet. Voor alles wat de bewoners koopen in de kleine winkeltjes bij de pachthoeven of landbouwstations, moeten ze meer betalen dan in de stad.

Dit zijn de tragische feiten van het dagelijksch bestaan van de bewoners der Campagna, die „hemelsche woestenij”, zooals von Humboldt haar heeft genoemd. Wel zijn groote strooken land ontgonnen, vooral in de buurt van Rome: moerassen in bouwland herschapen en landbouwkolonies en coöperatieve vereenigingen gesticht. Hier ook staat de levensstandaard van de werkende bevolking op hooger peil; zij verdient van zes tot achthonderd lire per jaar (drie tot vier honderd gulden ongeveer). Maar verreweg het grootste deel der Campagna ligt nog braak; de eeuwenoude instelling van het grootgrondbezit kan niet gemakkelijk worden vernietigd en het persoonlijk belang der landheeren vraagt goedkoopere arbeidskracht en veel winst bij weinig risico. Het is hier niet de plaats om uitvoerig de — in vele opzichten nog middeleeuwsche — economische toestanden in de Campagna te bespreken. Ik zou alleen gaarne iets vertellen van wat het jonge Italië — rekening houdend met de omstandigheden en niet wachtend op hervormingen in de toekomst — doet ter verbetering van het lot van die armsten onder de armen — de „guitti” van de Agro Romano.

In 1904 begon het Roode ^{*}^{*}^{*}Kruis, gesteund door den gemeenteraad van Rome, krachtige maatregelen te nemen tegen de malaria in de Campagna. Men stuitte daarbij, evenals in Sicilië, op het wantrouwen der half-wilde bevolking, die de artsen verdacht van kwade praktijken, van toovenarij en vergiftiging met chinine. Met tact en geduld werd het terrein gewonnen en de weg voor verdere hervormingen gebaad. — De afdeling Rome van de Nationale Vrouwenvereeniging stichtte toen de eerste scholen ten behoeve van de „Contadini”.

De bestaande gemeentescholen in de Campagna beantwoordden niet aan het doel: zij waren te ver van de hutten der arbeiders en herders. Daarbij moeten de kinderen dier armen zeer jong reeds helpen verdienen, en ouder dan twaalf jaar zijn zij, volgens de wet, van verplicht schoolgaan ontheven. Hoe kan bovendien een onderwijswet ten uitvoer worden gebracht bij eene voortdurend verhuizende doodarme bevolking? De Nieuwe School trachtte zich aan te passen aan het droevig bestaan dier armen paria's, en de bevolking Zondagsmiddags bijeen te brengen in een geschikt lokaal. De onderwijzer of onderwijzeres kwam uit Rome en een vast bestuur werd gevormd. De namen dier dappere mannen en vrouwen die met zeer schaarsche middelen onder talloze moeilijkheden het werk begonnen, moeten in de geschiedenis van het nieuwe Italië altijd met eerbied worden genoemd. Nadat de achterdocht van de bevolking was overwonnen, bleek

DE BEWONERS VAN DE CAMPAGNA ROMANA EN DE
SCHOLEN VOOR HET LANDVOLK.
HUTTEN IN COLLE DI FUORI.

het dat de meeste leerlingen alleen hun eigen dialect verstonden. Sommigen hadden al iets geleerd, maar grootendeels had men te doen met analphabeten; de leeftijd wisselde van zes tot vijftig of zestig jaar, en de beschikbare tijd was kort. Maar de Italiaan is schrander, en roerend was de ijver en belangstelling van deze armen en hun vreugde en trots wanneer ze hun naam hadden leeren schrijven! Langzamerhand kwamen er meer scholen, meest avondschoolen, op dringend verzoek van de arbeiders — geene „hygiënische” inrichtingen, maar ruime stroohutten, met liefde en zorg door het landvolk zelf gebouwd. Met het aantal leerlingen vermeerderden de bezwaren. Naast welwillende eigenaars en pachters, die een lokaal beschikbaar stelden en logies voor den meester, of een vervoermiddel van het naastbij gelegen spoorwegstation, waren er anderen, die de leiders zooveel mogelijk tegenwerkten. Wij lezen in de officieele verslagen, hoe in Due Casini, waar men van den eigenaar verlof had tot opening van eene school, die toestemming werd ingetrokken op het oogenblik, dat de banken reeds naar binnen werden gedragen; hoe de rentmeesters van kardinaal Vannutelli — en de kardinaal zelf, toen men zich tot hem wendde — weigerden eene kamer af te staan in een dicht bevolkt district waar de arbeiders dringend verzochten om eene school. Nog tragischer lot trof de school te Carchitti, een groot huttendorp op een uur afstand van het station van Palestrina, waar in 1907 prins Barberini last gaf om de door de bewoners gebouwde school zonder genade af te breken! — De oorzaak van deze willekeur, dit machtsmisbruik, is niet ver te zoeken. De eigenaar weet dat volksofvoeding zelfstandigheid bevordert en dat een zelfstandige, niet meer onwetende arbeidersbevolking ontevreden moet worden met de bestaande toestanden en naar verbetering zal streven.

Een van de scholen had in één jaar driemaal van lokaal te verwisselen. De school werd eerst gehouden in een stal, maar moest worden ontruimd voor de ossen, en een schuurtje werd er voor ingericht; toen beweerde men, het schuurtje noodig te hebben en de banken werden op een hooizolder geplaatst. De leiders en de meesters en meesteressen zijn waarlijk niet kieskeurig wat het schoollokaal betreft! Waar er maar een ruimte beschikbaar is, hoe vochtig ook of donker of schijnbaar ongeschikt, zij weten zich aan te passen en met hunne leerlingen zich vroolijk te installeeren. Er wordt school gehouden in een oud kippenhok, in een afgedankte spoorwegcoupé, zelfs in een beestenwagen, ten geschenke aangeboden door de spoorwegmaatschappij; ook in eene vervallen kapel of kerkje of herberg of het primitiefste gebouwtje dat het bestuur laat neerzetten. De vele ontberingen samen verdragen — men denke aan het probleem van verwarming en verlichting! — versterken nog den band tusschen onderwijzers en leerlingen. Wanneer er niet genoeg zitplaatsen zijn, staan de arbeiders soms uren achter elkaar. De meesters verhalen van een vader van drie zoons, die met hen de school bezocht en vier uur lang stond, na een werkdag van veertien uren; en dat een ander man van middelbaren leeftijd uitriep: „Ik wou dat ik den heelen nacht kon blijven luisteren!”

Vele ondervindingen van dezen aard en de voortdurende en dringende aanvragen van de arbeiders om meer scholen, bemoeiden de leiders in den zwaren strijd. Het is duidelijk, dat de omgang met zoovele tusschenpersonen oneindig veel tact, geduld en inschikkelijkheid vereischt. Persoonlijke gevoelens moeten op den achtergrond worden geschoven, boosheid bedwongen en een vriendschappelijke verhouding met alle autoriteiten tot elken prijs worden aangekweekt, terwille van de arme afhankelijke bevolking. Soms onderhandelt het bestuur maanden, om niet te zeggen jaren-lang, over de oprichting van een school, om per slot te zien, dat alle moeite tot niets heeft geleid. En de keus — als men van keus kan spreken! — van een lokaal is niet meer ingewikkeld dan het volgend vraagstuk: hoe de meesters en het toezienend bestuur het van Rome uit kunnen bereiken. De

twee problemen zijn nauw verwant en eischen ieder jaar lange zorgvuldige studie. In de bestaande toestanden kan men geen steenen scholen bouwen in de Campagna en evenmin een jongen man, nog minder eene vrouw opofferen aan zulk een eentonig bestaan ver van alle beschaving. De meesters moeten dus bijna allen uit Rome komen, waar ze overdag werkzaam zijn in de lagere scholen. In de Campagna werd de eerste avondschool in 1908 gesticht; in 1912 waren er twee en dertig en op het oogenblik is het getal tot drie en veertig gestegen. Wanneer wij bedenken dat deze jonge mannen en vrouwen in hunne beste jaren voor een gering salaris letterlijk al hun vrijen tijd aan het werk geven; dat zij gedurende een financieele crisis allen zonder betaling hebben gewerkt en als wij dan in aanmerking nemen welke vermoeienissen en ontberingen zij hebben te doorstaan en de resultaten, die zij door energie hebben verkregen, dan is het geen overdrijving te zeggen, dat wij hier staan tegenover een van de schitterendste voorbeelden van belangelooze toewijding die onze materialistische eeuw heeft aan te wijzen.

Lichamelijk weerstandsvermogen is hier even onontbeerlijk als scherpzinnigheid. De middelen van vervoer zijn van allerlei aard en niet altijd te comfortabel. Treinen zijn schaarsch in de Campagna en als ze er zijn, loopen ze vaak op ongeschikte uren. Daarbij mogen de lessen nooit gegeven worden gedurende de mis des Zondags — die dikwijls onnoodig lang duurt om de arbeiders uit school te houden — of wanneer er extra werk is in den oogsttijd. Zelfs wanneer er een trein of tram of omnibus loopt, hebben de meesters nog dikwijls een of meer uren te voet te gaan, bergop, bergaf, langs de slechtste paden, liever gezegd „karresporen”. Er is geen levendige verbeelding noodig om zich voor te stellen wat dit beduidt in ruw weer, bij felle koude of storm en regen. Soms gaan zij per rijwiel, soms gedeeltelijk te paard, of met een melkcar of ander voertuig. In de laatste jaren is de automobiel praktisch beleden, daar hiermee tijd en kracht wordt bespaard. Wanneer zes of zeven scholen tegelijk bereikt kunnen worden, vertrekken de meesters samen, en moeten zelfs dan nog dikwijls groote afstanden te voet afleggen.

* * *
En nu het schoolprogramma en voor alles: de resultaten van zoo oneindig veel moeite en zorg?

Natuurlijk kan men geen gewoon „plan” volgen in deze geïmproviseerde scholen, en de spontane methode, door de vernuftige meesters ingevoerd en toegepast, komt het Italiaansche landvolk meer ten goede, dan alle zwaarwichtige „grondige leersystemen”. Aan deze eenvoudige menschen wordt niets geleerd dan datgene waarvan ze onmiddellijk practisch nut hebben in hun dagelijksch bestaan en wat leiden kan tot verbetering van hun lot. Zoodra ze de beginselen meester zijn, tracht men hen zoo spoedig mogelijk uit het hoofd te laten rekenen en kleine rekeningen of zelfs contracten op te maken, en briefjes te schrijven aan hunne familie of over zaken. Gesprekken vormen de voornaamste factor bij het opvoedingswerk; vaders en moeders komen met de kinderen mee en wanneer de meester in de buurt der school overnacht, duren de bijeenkomsten soms tot in het nachtelijk uur. De meester is niet neerbuigend, of overtuigd van zijn eigen superioriteit; hij gaat met zijne hoorders om als vriend, als raadsman en trooster en zijn gezelschap is eene vreugde voor deze armsten, zooals de school het éne lichtpunt, het éne genoegen is in hun donker

DE BEWONERS VAN DE CAMPAGNA ROMANA EN DE
SCHOLEN VOOR HET LANDVOLK.
SCHOOL TE VIVARO BIJ ROCCA DI PAPA.

bestaan, en het eenige wat hen wegvoert uit hunne enge gedachten-sfeer. En deze vriend opent wonderbare nieuwe gezichtspunten en hoopvolle verwachtingen voor een betere toekomst. Hij vertelt van den grond dien zij bebouwen, en gereedschappen en landbouwmachines; van planten en nuttige dieren, zooals bijen en zijdewormen; van tijdsverdeling en de seizoenen; van stad en dorp, de gemeente, Rome, Italië en de regeering; van straten en wegen, rivieren, kanalen en de zee; van post, spoor en telegraaf. Hij tracht hun eenig begrip bij te brengen van het menschelijk lichaam en van de gezondheidsleer, en hij vertelt hun iets van de landswetten, vooral wat betreft de verhouding tot hunne werkgevers; ook spreekt hij over landverhuizing, over markt en prijzen en coöperatie. Het is een feit, dat ergens de inwoners van een dorpje uit eigen beweging het plan maakten om eene vereeniging te stichten tot onderlinge hulp bij ziekte, en dat zij geleid door het bestuur, zelf de eenvoudige statuten opmaakten. Velen van de leerlingen leeren in twintig lessen lezen en schrijven, dank zij niet alleen hunne aangeboren scherpzinnigheid, maar hunnen ijver en volharding en de verbazende energie van hunne onderwijzers en onderwijzeressen.

Een bezoek aan zoo'n Agro-school is ééne van de vele interessante ondervindingen in Rome, zelfs al eischt het een urenlange tocht over heuvels en dalen, langs steenachtige paden en door modderige velden. De vreemdeling moet wel getroffen worden door de waardigheid en de beschaafde manieren van deze arme „contadini”, die niet verlegen zijn of schuw, maar vriendelijk en spraakzaam en vol trots hunne boeken en schriften toonen. Het gaat er vroolijk en ongedwongen toe en alle dwang is gebannen. Eén school in het bijzonder is de trots van het bestuur; het is die in Colle di fuori, — een echt steenen gebouw met een toren! De inwoners van dit huttendorp zijn geene nomaden, maar bebouwen zelf hunne gehuurde akkertjes; vandaar dat een blijvend schoolgebouw hier op zijn plaats was. De schoolbel is een geschenk aan de dorpelingen van de Campagna-meesters, en zij draagt het opschrift: „Komt, ik roep u op tot Waarheid, Vrijheid en Rechtvaardigheid”. Eene lijst met namen, opgehangen in het schoollokaal, meldt op karakteristieke wijze: „De inwoners van Colle di fuori *verlangden* deze school en droegen er toe bij met hun werk en hun geld”.

Het lokaal is versierd met een fries en platen; er is een kleine bibliotheek en een slaapkamertje voor den meester. Iederen Zondag komt een dokter uit Rome, bijgestaan door vrouwelijke studenten, hierheen om raad en medicijn te geven.

Het nooit rustend bestuur van de Campagna-scholen — en men bedenke dat al deze moeite een „labour of love” is en zij al dit werk doen buiten hunne gewone ambtsbezigheden! — streeft er naar, om geheel Italië te voorzien van zoogenaamde „zwervende” of ambulante scholen. In de zuidelijke provinciën zijn duizenden aan het werk aan spoorwegen, havens en waterleidingen, en de industrie gaat met reuzenschreden vooruit. Om deze nomadenbevolking te kunnen bereiken, verlangt men de middelen tot het oprichten van scholen als kamp-tenten met practische vervoerbare meubelen, zooals ze nu al in gebruik zijn in de bestaande scholen; alles moet in den kortst mogelijken tijd verplaatst kunnen worden om te verhuizen met de bevolking, en volgens de eischen van het werk. Men hoopt langzamerhand het benodigde geld te krijgen van den Italiaanschen staat. Wel hebben de ministeries van landbouw en openbaar onderwijs, en de stad en

provincie Rome subsidie gegeven, maar de schoolkosten zijn tot nu toe grootendeels gedragen door particulieren — commentaar is hier zeker overbodig!

Ieder jaar in Mei kan men des Zondags in de Campagna getuige zijn van een eigenaardig, aandoenlijk schouwspel: eene feestelijke prijsuitdeeling, regelmatig gehouden vóór de scholen gesloten worden tot den terugkeer der „contadini” uit de bergen, in September. Vroolijk komen de lange rijen aan marcheeren naar de plaats van vereeniging, elke school met haar meester of meesteres, hoog geheven de met bloemen versierde vaandels, waarvan elk den naam draagt der school en het gemeenschappelijk zinnebeeld: een boek en een schop. Zelfs in de Pontijnsche moerassen, een streek die tot nu toe voor ontoegankelijk was gehouden wegens het malaria-gevaar, is het feest gevierd, want zelfs hier zijn scholen gesticht. Prijzen voor geregeld schoolbezoek worden uitgereikt aan leerlingen van zes tot zestig jaar oud. Dit jaar verheugden verschillende eigenaars, als Prins Borghese en anderen, de harten der leerlingen, door hun horloges ten geschenke te geven. De burgemeester van Rome, de school-autoriteiten en vele mannen en vrouwen van rang en ontwikkeling wonen het feest van zonneshijn en poëzie bij; een feest waarop voor de dappere leiders der beweging alle moeite op den achtergrond treedt, en zij hunnen dank oogsten in de gelukkige gezichten van hunne „contadini”.

Overneming verboden.

M. W.

SEPIA.

STUKJES sepia of zeeschuim kan men dikwijls gestoken zien tusschen de tralies van vogelkooitjes, en de gevangen dieren pikken er gaarne aan. Heele stukken sepia, in bootvorm, kan men gedurig vinden aan het Noordzeestrand, en jutters verzamelen ze wel voor het aangegeven doel. Dikwijls kunnen ze er goede zaken mee maken.

Wat is sepia?

De bootvormige stukken, door de strandbewoners „zeeschuim” geheeten, zijn afkomstig van zonderling gevormde dieren uit de orde der Koppootigen (Cephalopoda) en behorende tot de familie der Tienpootigen (Decapoda).

Het lichaam van zoo'n dier, dat Sepia (L.) of Inktvisch genaamd wordt, is in het bezit van 8 korte en 2 lange vangarmen, aan de binnenzijde voorzien van twee rijen zuignappen, die het kan intrekken; het lichaam is ovaalvormig en heeft lange, smalle vinnen. Wat het best van het dier bekend is, dat is bovenbedoeld bootje of schild, dat niets minder is dan de rugplaat van den Inktvisch. De naam zeeschuim komt feitelijk toe aan de eieren van het dier, die in den vorm van druiventrossen voorkomen; doch deze naam wordt thans meer gebruikt voor de kalkachtige, poreuse rugplaten.

Deze platen zijn aan beide zijden gewelfd, elliptisch van vorm, en ze hebben eene lengte van 1 à 2½ d.M., bij eene breedte van 4 à 8 c.M. De meest gewone Inktvisch of sepiasoort is de Sepia officinalis (L.), die een gladde huid heeft, welke wit en roodachtig gestippeld is. Zoo 'n dier is bijna 5 d.M. lang. Zijn bek is voorzien van zware kaken in den vorm van een vogelsnavel en wordt omgeven door de bedoelde vangarmen.

Men treft deze vreemd gevormde dieren aan in bijna alle Europeesche zeeën, doch vooral aan de kusten van de Noordzee, voor zooverre zij Nederland bespoelt, waarom men de rugplaten hier dan ook gewoonlijk in tamelijk groote hoeveelheden aantreft.

De poreuse zelfstandigheid uit die platen is fraai wit, broos en zoutachtig van smaak. Zij bestaat uit 85 % koolzuur calcium, 4 % organische bestanddeelen en verder uit water en zouten. Fijn geweven, doet ze dienst als poeder voor polijstwerk en ook voor het reinigen der tanden, en voor vogels wordt ze veel gevraagd. Men hangt dan de stukken op, of dient het zachte deel als poeder toe, vooral als er jongen vallen te verzorgen.

De mooiste en witste stukken worden wel gebruikt voor modelleering, of voor het insnijden van figuren. Natuurlijk laten ze zich gemakkelijk bewerken.

De Sepia officinalis ontleent den naam Inktvisch naar een zak, waarin een zwartachtig vocht aanwezig is, en dat een bruine schilderverf levert. Wanneer dit vocht droogt, is het glanzig en donkerbruin en laat zich niet in water of wijngeest oplossen, wel in bijtende loog. Vooral in Rome weet men deze verf het best te bereiden.

Naar aanleiding van dit vocht wordt het dier door de kustbewoners wel „inktspuwer” geheeten. Zijn vleesch wordt wel gegeten, doch hoofdzakelijk door behoeftige menschen in Italië.

J. DAALDER DZ.

Foto Haagsch Ill. Bur.

DE AMSTERDAMSCH E POORT TE NAARDEN, GEBOUWD IN 1683 EN HERSTELD IN 1773, DIE WELDR A ZAL WORDEN GESLOOPT, ZIJNDE VERKLAARD TOT „STA-IN-DEN-WEG”.